

GAJDÓ ÁGNES

Újrateremteni a múltat

FÜZI LÁSZLÓ: AZ IDŐ KERESÉSE

Kalligram Könyvkiadó
 Budapest, 2017
 473 oldal, 3990 Ft

Valamennyien az időt keressük. A főállású lapszerkesztő Füzi László több kötete is ennek jegyében íródott, például a *Világok határán*, amely én-könyv és családragény egyszerre, s amely a múltba, az író gyerekkorába kalauzolja az olvasót. Ez a kötet helyet kapott a *Kötések, szakadások. Hármaskönyvben* is (Kalligram, Pozsony, 2012), amely szintén az úton levés, az időben bolyongás dokumentuma, egészen a rendszerváltásig. Füzi akkor úgy zárta gondolatmenetét, hogy azon a hangon, amelyiken magáról kezdett beszélni, az újabb történeteket már nem tudja elmondani. Meg kellett hát találnia a stílust a későbbi, önéletrajzi ihletésű szöveghez, s minthogy ez sikerült, *Az idő keresése* címmel az 1990-es évektől napjainkig megírta élettörténetét, reflexióit. Emlékeit és az eltelt éveket összegző, esszészerű számvetését megismerve gondolkodhatunk el arról, érthető, megérthető-e az idő.

A szerző hol egyes szám harmadik, hol egyes szám első személyben írja le gondolatait. Távolságtartóan szól, amikor általános igazságokat, a közösségnek is ismerős tapasztalatokat fogalmaz meg, s személyesebb, ha életének apró titkait, legtitkosabb gondolatait hozza nyilvánosságra: „Egyáltalán az érdekelte, hogy az idő mozgása, változása miként hat egy ember életére, s ezt leginkább önmaga életén keresztül tanulmányozhatta. Ha figyelt valamire, akkor erre figyelt már gyermekora óta. Érteni akarta az időt, tudni akarta, hogy mi miért történik, hogy a világ történései között milyen összefüggések mutatkoznak” (11).

Az idő megértésének vágya fogja egybe a rendkívül tudatosan szerkesztett és formába öntött kötetet. A három nagy fejezet sokatmondó címet kapott: *Az idő keresése; Elakadások; Mozdulások*. Mindegyik fejezet három részből áll, s minden rész három alegységet foglal magában. A feljegyzések száma is állandó a fejezeteken belül: 33-66-33. Mindez azt jelenti, hogy összesen háromszázkilencvenhat bejegyzés vezet végig az elmúlt negyedszázadon. A nyolcvanas évek legelejétől a Kádár-rendszer felszámolásáig, majd napjainkig kö-

vethetjük az eseményeket, főhősünk szemszögéből. A szerző határozottan leszögezi, nem a történelemtől akar könyvet írni, ám „amit ír, annak meg kell felelnie a történelmi hitelesség követelményeinek” (13).

Füzi szerkesztő úr fegyelmezett következetességgel veszi lajstromba a történeteket, s miközben emlékezik, folyamatosan kontrollálja önmagát. Ellenőríz s kételkedik. Kételkedését indokolja is: „Az emlékezés a lélek legmélyebb történéseinek részese, s szükségszerűen másnak mutatja a múltat, mint ahogyan azok valamikor megtörténtek” (16). Ha mindezt szem előtt tartja az olvasó, egyáltalán nem érheti csalódás. Nagyon pontos az emlékek rögzítése, a kísérőszöveg is korrekt. Nincs hiányérzetünk. Füzi gondoskodott róla, hogy emlékeit korabeli szemelvényekkel egészítse ki. Egy-egy bejegyzéséhez sajátos „olvasónapló” is társul, hiszen mondandóját Márai, Csoóri, Babits, Romsics Ignác, Németh László, József Attila, Liska Tibor, Buda Ferenc, Illyés Gyula, Sándor Iván, Kis János, Péterfy Gergely, Balassa Péter, Grendel Lajos, Szilasi László, Milan Kundera – s sorolhatnánk – egy-egy szemelvényével egészíti ki, magyarázza.

A szerző a kötet első részében kijelenti, hogy nem akar emlékiratot írni, olvasónaplót meg végképp nem. Törekvése pusztán az, hogy rendbe szedje, mi történt vele az elmúlt évtizedekben. A feljegyzésekből nemcsak a lapszerkesztő, hanem a lap – a kecskeméti *Forrás* mint szellemi műhely – (élet)története is kirajzolódik, 1982 augusztusától napjainkig. Füzi többnyire kívülről/felülről szemléli önmagát s mindenkori környezetét. Mintha filmet nézne: képeket jelenít meg, s az egyes képkockákat magyarázza igen plasztikusan. A távolságtartó leírásokból olykor nagyon is személyes vallomás kerekedik, néha a szerző szándéka ellenére. Megtudjuk például, hogy szerkesztőként „sajátos viszonyt alakított ki az idővel, az akkori világgal, s természetesen az irodalommal.” (...) Benne élt azokban a problémákban, amelyekről olvasott, benne élt azokban a művekben, regényekben, versekben, amelyeket olvasott” (178).

És sokat olvasott. Sokat is írt. „Az író számára a mű megteremtése jelenti a valódi cselekvést” (316). Aki ír, lapot szerkeszt, annak bizonyos időközönként szükségszerűen számvetést kell készítenie. Mérlegre tenni, mi jó, mi rossz. Mi az, amit másképp lehetett volna. Végiggondolni a valódi munka és cselekvés értelmét és célját. „A számvetés feszültségeket old fel és feszültségeket teremt” (329) – írja Füzi László, akinek magántörténelmében is számos feszültség található, ahogyan a huszadik század második felének történelmében is. Minden kapcsolódási pontot nem ismerhetünk, bár kétségtelenül részletes elemzést kapunk a korszakról – a Kádár-rendszerről, a rendszerváltásról. Emléktömbök zuhannak elénk. Tapintható a feszültség, amely egykor oly jellemző volt a vitatkozó, változást akaró politikusokra, művészekre.

A számvetés gyakran előhívja a hiányt, ez szinte természetes jelenség. Füzi hiányérzete sokféle, s ha úgy vesszük, a hiányok végigkísérik az átélt éveket, évtizedeket. „Gyermekkorában hiányzott számára a nagyobb táj, később a megismerendő, majd az elvesztett táj hiányzott... (...) hiányoztak az elveszített emberek, hiányzott a kiegyensúlyozottság, a tér...” (331). A hiány akár az ember önéletrajzát is meghatározhatja, de régen rossz lenne, ha csak ebből állna az élet. Akkor már inkább az *idő keresése* – és megtalálása – legyen a feladat.